

ETH DIARI

Numerò 204
dimars 7 de seteme 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

PUJOL ADMET ERA POSSIBILITAT DE PÈRDER ES ELECCIONS

ELECCIONS

AUTONOMIQUES '99

En plaia precampanha, eth president dera Generalitat e candidat entara reeleccion per CiU, Jordi Pujol, ven d'admetèr era possibilitat de pèrder es pròpleus eleccions autonòmiques, maugrat que non trabalhe tamb aquera ipotèsi.

Pujol, confiat ena victòria de CiU
Pujol, que non tròbe mès emocion en aquestes eleccions -"totes es eleccions qu'an estat emocionantes", didec-, assegurèc qu'en cas de pèrder se mantierie ena oposicion e non se n'ararie: "tostemp que cau continuar en aqueri cassi, mès qu'ara per ara non entre enes mènsculs". Eth president catalan confie en que CiU tornarà a guanhar es eleccions autonòmiques e, ath sòn conèisher, "es enquèstes assoliden" aquera sensacion. Segontes es nòstes enquèstes -rebrembe Pujol-, CiU marchaue ben enquia mai, mès es eleccions municipaus, enes quaus era coalicion nacionalista non artenhèc uns boni resul-

tats, sustot en Barcelona, "creèc ua imatge generau negatiua". Dempús des eleccions municipaus, entara fin de junh e començament de junhsèga CiU tornèc a hèr ua enquèsta e, segontes Pujol, "se vedec que perdèrem posicions en comparason tamb abriu e qu'er avantatge se redusic enquia sonque tres deputadi". Entad açò qu'ei ara opinion des votants de CiU que s'estimen mès ath líder d'Unió, Josep Antoni Duran Lleida, coma successor de Pujol, eth president catalan remerquèc que "eth successor non ei ua preocupacion entà aué" e assegurèc que "volem contunhar aguesta coalicion sense data de caducitat".

Enquèstes electoraus

Es dues darrères mesures politiquas que ven de préner Pujol -pensions e autopistes- coïncidissen tamb era aparicion des primèri sondatges electoraus. En publicat delàger per *La Vanguardia*, hèt enes darrerries d'agost, just dempús dera convocatòria d'eleccions e abantes dera formacion dera coalicion PSC-IC-V, se da ua ajustada victòria a Jordi Pujol, sonque dus punts per dessus deth socialista Pasqual Maragall. Era enquèsta deth diari catalan prevè ua intencion de vòt en-

tath 17 d'octobre qu'autrejarie a CiU entre 55 e 56 escons -aué n'a 60-, entre 49 e 51 ath PSC -deuant des actuaus 34-, en tot qu'eth PP artenhèrie 13 o 14 escons, ERC entre 10 e 11 e IC-V entre 4 e 6 -pes 17, 13 e 11, respectiuament, qu'an actualament. Per tant, descenuda de CiU e deth PP, queiguda d'Iniciativa, mantienement d'ERC tamb tendència a baishar e creishement deth PSC, que segontes eth madeish sondatge somarie 15 escons en petjor des cassi.

Maragall cre qu'era unica possibilitat de que govèrne CiU ei tamb ua aliança tamb eth PP e ERC

Eth candidat socialista entara presidència dera Generalitat, Pasqual Maragall, declarèc que Pujol non obtièrà majoria entà governar eth solet en Catalonha, per çò que li conselhèc, coma "unica possibilitat qu'a de curbir un mau resultat", ua aliança "plan curiosa de PP e ERC tamb CiU". Maragall higec que, segontes es enquèstes publicades ager, "se tròben a punt de pèrder era majoria, non sonque CiU, senon CiU mès PP. Era soleta possibilitat serà entenè-se tamb Esquerra Republicana".

44 PAÏSI PARTICIPEN EN CAMPIONAT D'ESLÀLOM D'AIGÜES BRAVES DERA SÈU

Era cerimònia inaugurau se celebrerà deman peth ser, ena plaça des Oms deth caplòc urgelhenc

Bulgària, Estònia e Guatemala son es darrèri païsi que s'an incorporat ena lista de participaires deth Campionat deth Mon d'Es-làlom d'aigües braves, qu'aurà lòc entre es dies 8 e 12 d'aguest mes en Parc Olímpic deth Segre. Un viatge barrat eth tèrme d'inscripcion, son 44 es equips de seleccions nacionaus, des cinc continents, que preneràn part enes competicions, tamb 600 personas en totau, entre atlètes, tecnicos e federatius.

Eth calendari oficiau des pròves s'encetarà eth pròpleu dijaus, dia 9, tamb es rònδες classificatòries de caiaç individuau femenin e canòda masculina; a compdar des quate dera tarde, se disputarà era competicion per equips en aquestes madeishes modalitats.

Sidney, ara vista

Diuenres competirà es categories de canòda dobla e caiaç individuau masculin. Es pròves qu'auràn lòc en aguesti dus primèri dies de competicion auràn eth valor hijut de determinar era classificacion des desparièrs païsi qu'anaràn tar eslàlom d'aigües braves des Jòcs Olímpics de Sidney 2000, en Austràlia.

Dissabte, a compdar des dètz deth maitin, començaràn es finaues de caiaç individuau femenin e de canòda individuau masculina. Era cerimònia d'autrejament de medalhes se celebrerà tara ua deth meddia. Atau madeish, mès o mens enes madeishes ores, di-menge se disputarà era competicion enes modalitats de canòda dobla e caiaç individuau masculin.

Dehòra der ambit estrictament esportiu, eth pròpleu dimèrcles, dia 8, se harà era cerimònia de dubertura deth Campionat, prevista entàs sèt deth ser, e que consistirà en ua desfílada de gala que protagonizaràn es 44 equips participants.

Cerimònia de dubertura: un acte tamb gigants, dracs, diables e gralhèrs

Es protagonistes dera cerimònia -tamb eth concors de gigants, dracs, diables e gralhèrs- recorreràn eth trajècte entre era plaça de Catalunya, d'a on gesserà era comitua, enquiara plaça des Oms, a on se barrarà er acte tamb es intervencions deth president dera Federacion Internacionau de Piragüisme, Ulrich Feldhof, eth sòn omològ espanhòl, José Perurena, e eth baile dera Sèu, Joan Ganyet.

Era venta d'entrades anticipades contunhe a bon ritme. Se pòden aquerir dirèctament en Parc Olímpic deth Segre e en Centre d'Informacion de Torisme dera Sèu, o ben a trauèrs des oficines de Banc Sabadell e de Crèdit Andorrà. Eth prètz d'aguestes bilance entre es 500 e 1.000 pessetes; tanben i a un abonament de 2.000 pessetes.

ERA GENERALITAT VEN D'APROVAR ERA REBAISHA DE PEATGES

Eth Govèrn dera Generalitat a aprovat era anonciada rebaisha de peatges de Molhet ena A-17 e enes tunèls de Garraf ena A-16, que se complementarà tamb descompdes en Tunèl deth Cadí. Era mesura se finançarà tamb er IVA que paguen es autopistes e qu'eth Govèrn centrau transferirà entara Generalitat.

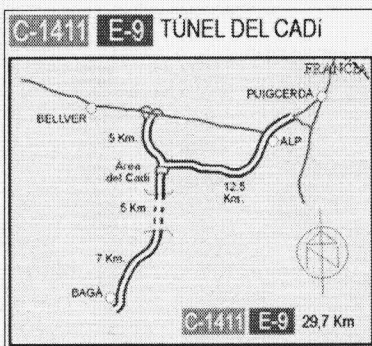
Aguesta rebaisha, que s'auie d'auer aprovat dejà en

junhsèga, se retardèc pes trebucs gessudi ena negociacion tamb es concessionàries, e suspasará qu'eth peatge de Molhet còste 100 pessetes, en tot qu'ena

rèsta de vies es rebaishes seràn selec-tives. Atau enes tunèls

de Garraf, es peatges baisharàn ath torn deth 40%, mès es descompdes beneficiaràn sonque as conductors abituaus que circulen de deluns a diuenres; actualament eth prètz qu'ei de 620 pessetes.

En cas deth Tunèl deth Cadí, era rebaisha poderie arténher eth 50% entàs residents dera Cerdanha, eth Berguedan e eth Naut Urgelh, que ja paguen ua tarifa mès baisha qu'era rèsta d'usatgèrs.

AGENDA

HÈSTA MAJOR DE VIELHA

10.30 **Pròva ciclista** organizada peth Club Ciclista Val d'Aran e pera Comission de Hèstes de Vielha damb era collaboracion de BODYSPORT E ALPINE BIKE.

19.15 **Arribada en Ajuntament des Reines** e es sues Damisèles acompanhades pera banda de musica Musical Alegria e era collaboracion dera Escòla d'Equitacion dera Val d'Aran.

20.15 Era Comission de Hèstes convida a toti a **degustar** un plan bon vin caud.

23.15 **Gran Loto Bingo** ena sala polivalenta damb plan importants prèmis.

01.30 **Session de balh** a cargue dera Orquèstra DE NOCHE.

EXPOSICIONS

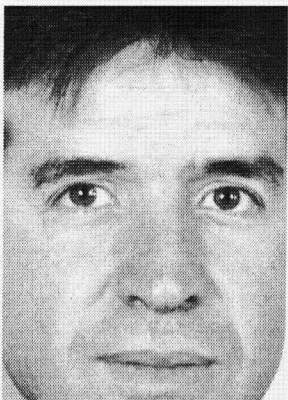
Exposicion de **pintures e òlis** d'A. Carnicé, enquiath 15 de seteme, ena Bibliotèca Municipau de Vielha, de 17 a 20 ores.

ERA COMISSIÒN EUROPEÀ SUSPÈN ERA AJUDA UMANITÀRIA E SE MÒSTRE FAVORABLA A ENVIAR UA FÒRÇA DE PATZ ENTÀ TIMOR ORIENTAU

Era Comission Europèa s'a vist obligada a bloquejar era ajuda umanitària entà Timor Orientau deuant der augment dera violència que i a ena region dempús deth referèndum, e culpe ath Govèrn de Jakarta d'hèster "eth responsable dera suspension, en non garantir es condicions minimas de seguretat que permeten as Organizacions Non Governamentaus (ONG) que tra-

balhen ena zòna realitzar es sòns trabalhs d'assistència". Er executiu se mostrèc a favor d'enviar ua fòrça de patz de Nacions Unides.

CRONICA D'UN PRÈMI O QUESTIONS D'IDENTITAT CULTURAU OCCITANA

Es prèmis, lèu tostemp, qu'arreconeishen merits d'aqueri que les autregen e sustot, com ei logic, de qui les recep. Mès, es prèmis que les cau trèir tanben deth sòn contèxe entà sajar de véder e analizar ce qué supausen en encastres mès tocants a questions d'identitat culturau e d'evolucion d'idies. Dilhèu a ores d'ara, "Presoèrs dera mar gelada", era novèlla de Francés Boya, "lo noste Paco", com l'aperaue Gilabert Narioo en quauqua ressenha deth libre-, es pòt liéger com quauquarren mès qu'un libre d'aventures montanhards en un romantic segle passat. Quan aguesta novèlla guanhèc eth prèmi "Talúries" d'ua prestigiosa institucion catalana, er Institut d'Estudis Ilerdencs, podèrem veir e liéger ua certana mobilisacion a nivèu des diaris der aute costat dera termièra, en tot mostrar eth gòl que produsie e er eveniment que supausaue qu'es catalans premièssen òbres en occitan enes sòns concorsi literaris. Sens dobte que passaue e passe quauquarren d'important ! Eth dissabte, dia 4 de seteme de 1999 qu'es passaue ath contrari, totun ! Ua auta prestigiosa institucion, pas catalana ! aguest còp qu'ère francesa, mès concrèta-ment luishonesa, comengesa : Era "Académie Julien Sacaze", de Banhères de Luishon, -Reina des Pirenèus- (ac ditz ben explicitament er escut dera institucion) daurie damb grana solemnitat ua session extraordinària des sòns academiciens entà balhar, tanben solemnement, un prèmi francés a Mossur Francés Boya pera sua òbra en gas-

con : "Presoèrs dera Mar gelada". Eth prèmi, nomenat Stephen Leigeard, deth "Sous-Préfet aux Champs", ei adreçat a ua òbra culturau concernenta as Pirenèus e segontes Mr. Castex, secretari perpetuau dera Acadèmia, ei, per prumèr viatge, concedit a ua òbra escrita en gascon. Ebé, qu'es passe quauquarren tanben d'aguest costat ? Era Conselhèra de Cultura deth Conselh Generau d'Aran, Mercedes Delaurens, representanta deth Sindic d'Aran en acte, liegec un discors ben tramat on parlaue deth gòl que hège ara maxima institucion aranesa saber dera reconeishença de Boya coma escrivan aranes en Luishon, pròva de bones relacions e junhs istorics d'amistança e afraiment. Domatge qu'es nòsti frairs occitans -e açò non ac didie era Conselhèra de Cultura- pensen qu'era lengua d'Aran a pres era enairada, favorisada pera politica dera Generalitat e les a virat era esquia. Domatge ! Ei vertat qu'Aran s'a virat d'esquia, mès non ei pas vertat qu'era sua lengua age pres era enairada. Non podem mens que demanà-mos, -discorsi a despart- se reament Paco Boya ei considerat un escrivan o s'en auron ara vertat se lo reconeish "delà", mès en casa es arbes qu'empeishen de véder eth bòsc. Non ei desco-neishut tad arrés era manca de moviment e ambient culturau que i a en aguest país, a despiet des huecs d'artifici que petarregen tot soent. En acte prebotjat pera Acadèmia Julien Sacaze qu'auèrem eth plaser de parlar damb eth professor Bernat Arrous, un gascon militant que mos parlaue dera enorma responsabilitat des gascons dera Val d'Aran en tot aguest ahèr.

-Ei de besonh -didie- qu'es aranesi dèishen de véner exotisme en Catalonha e s'impliquèn en causides de tot tipe respècte dera gasconitat e era occitanitat. Tà Arrous, Boya ei ereu de Bernat Manciet e conforme, amassa damb d'auti escrivans coma Jan Loïs Lavit, Eric Gonzales, Franc Bardou, Terèsa Pambrum o Sèrgi Javaloyes, entre d'auti, un moviment de Reneishença damb eth quau encetar eth nau millèni. Quines contradiccions tanplan ! Per un costat qu'auem ua situacion de lengua malauta e per aute que gaudim d'ua renaishença literària. Pòt semblar agoserat de parlar de Manciet e eth sòn "Gojat de novèmer" coma punt de referència de Boya e eth sòn "Presoèrs dera mar gelada". Bernat Arrous totun, qu'ac a ben clar. Manciet qu'ei un punt de partença a compdar non sonque der estil senon dera tematica : Es nòsti escrivans aué que causissen era modernitat. Que pòden parlar deth passat coma Paco mès en clau de present. Qu'apregondissen en tractament psicologic des personatges e açò ei plan mès important qu'eth contèxe etnografic on son plaçadi. Que i a ambicion d'explorar mès enlà deth pur folclorisme e costumisme e çò qu'ei mès interessant ei qu'atau vòlen hèr a comprèner ath monde qu'eth gascon servís tà tot aquerò e tà mès. Qu'a deishat d'èster ua lengua sauvatja com a estat tot soent considerada e n'ei encara en quauqui ambients. Non sabem ce qué pensarie er epigrafista Julien Sacaze se lheuèsse eth sòn venerable cap e vedesse qu'era Acadèmia que pòrte eth sòn nòm, amidalhe un escrivan gascon. En entèner e escotar eth Secretari Perpetuau dera

Acadèmia, Mr. Castex, prononciar un discors d'extraordinària erudiccion demoram estrambordats de véder non sonque com ei de minuciosament analisada era òbra der aumenatjat, senon era intelligència e agudesa d'aguest sabent personatge entà ahiscar eth public assistent e sustot es companhs de cagira ena anciana institucion- 30 membres titulars, 8 membres d'aunor e autanti associats- a liéger ua òbra en ua lengua que non ei eth francés. Castex expause damb detalh er argument mès qu'afirme que vò pas desvelar eth secrèt e eth mistèri deth finau. Arribadi en aguest punt qu'em segurs qu'es assistents que non ac an hèt encara liegeràn era novèlla, maugrat que sigue escrita en gascon, motivadi, sense dobte, per apassionament d'aguest secretari perpetuau dotat d'ua grana capacitat intellectuau e d'ua fina ironia tanben. En tot cas, e entà acabar qu'ei ora dejà de meté-se a trabalhar de valent entà hèr dera lengua un esturment de vertadèr afraiment, non sonque ena organisacion de prèmis, conferéncias, universitats d'estiu, signatura de convènis de collaboracion entre Aran e occitània o mès ben dit, entre es sues institucions. Se reament passe quauquarren ací e delà, delà e ací, qu'ei ora de parlar clar e sustot qu'ei ora de començar a hèr concrètes es prepauses de toti aqueri que les hèsquen, sense excepcion de cap tipe, e mens politica. "Presoèrs dera mar gelada" a de servir tà quauquarren mès que tà fornir de dictats es còrsi d'aranés. Aquerò que semble èster mès o mès clar en Catalonha, en França e ena Occitània der aute costat, cau que'n sigue en Aran. **A.A.**

RETALHS

ERA GENERALITAT DE CATALONHA EMPOSSE CLASSES D'ARAB ENTÀ HILHS D'IMMIGRANTS MAGRIBINS *Ua Conselheria d'Ensenhament non-nacionalista*

Se didie o se daue per entenut que Catalonha auie de trobar ua Euròpa ara mesura des sòns drets nacionaus, o d'un aute biais hè-la atau. Qu'ère ua simpla pegaria. Aquiu tostemp mos i an demorat es Estats, en tot que nosati, manca-di de tot pensament nacionau, e inclús de voluntat d'aué-ne, vam peth camin d'èster ua experiéncia falhita. En tot cas, com se vederà, non èm en arren un modèu laguens d'Euròpa. Ne enes terrens enes quaus per sensibilitat elementau ac auríem d'èster tamb molta facilitat. Ara, era Conselheria d'Ensenhament -dera Generalitat de Catalonha-, mos da ua mòstra de non saber a on èm. En encastre des sues bones relacions tamb eth Consulat deth Marròc e tamb associacions estacades ad aguest, era Conselheria prevè entath pròplèu cors possar classes complementàries de lengua e cultura arabes entàs hilhs d'immigrants magribins integradi en sistèma escolar catalan. Ja se i dan ues pògues classes d'arab tamb un exit escàs. Es professors, vinculadi ath nomenat Consulat, semblen interessadi en saber com pensen es immigrants. Ath delà, pares *imazighen* susvelhen qu'es sòns hilhs non patisquen aciu eth procès de destruccion identitària qu'eri agueren de viuer enes sistèmes escolars magribins. En Catalonha i a uns 80.000 magribins, des quaus uns 65.000 son *imazighen*, mau nomenatadi berbèrs. Lèu era totalitat an passapòrt marroquin. D'ençà de hè sègles se tròben sosmetudh a ua opression nacionau barbara, plan especiaument culturau e lingüistica, per part des conquesidors arabs e tanben peth colonialisme. Ara Catalonha pòt aspirar a èster responsabla de mès opression. Er element basic dera sua identitat nacionau qu'ei era sua lengua. Ei *amazigh* aqueth que parle *tamazight*. Siguec era lengua mairau de sant Agostin, escrita en un alfabet plan mès antic qu'eth nòste, eth *tifinah*. Ei tenguda per dues tresaus parts de marroquins e un quaranta per cent des algerians. En èster proïbides es enquèstes lingüistiques -qui n'aurie podut hèr ua en 1940 en Barcelona?- es Estats dan chifres fausses. Mès non se pòt pas negar -e per açò era arqueologia ei un referent identitari entàs *imazighen*- qu'aueth pòble se tròbe oprimit per ua invasion. En païsi auançadi d'Euròpa an entenut eth problèma. En Bel-

giga, en Olanda e en Alemanha era mainadèra poderà auer un ensenhament complementari de lengua *tamazight*. Aciu n'auràn ena lengua opressora dera sua identitat nacionau, er arab. Imaginam-mos que per rasons economiques o politiques 80.000 personas der Estat espanhòl auessen de hùger entà Itàlia e que 65.000 d'aguestes siguessen catalanes. Segur qu'en Itàlia, a on eth catalan ei formaument emparat per lei, poderien trigar un ensenhament complementari deth catalan. S'era ipotetica emigracion siguesse entà Belgica (e miellhor entara comunitat flamenca), o entà Olanda o Alemanha, vist çò que passe aqui tamb eth *tamazight*, es mainatges catalans segur qu'aprenerien catalan en estudi. Deliberadament non è metut er exemple de França, perque aqui tot -castelhans o catalans- sonque receberiem banhs de francés, era lengua dita dera Republica, sinistra e uniformizadora. Amics mèns *imazighen* que demoren e trabalhen d'ençà hè ans entre nosati me mòstren un escrit que diuèrses associacions pensen enviar entara Generalitat. Tanben me diden se sò dispausat, tamb d'auti, a signar un escrit de solidaritat tamb era sua posicion. Ja saben que òc, incondicionaument, fraternaument. Trigat entre era Conselheria d'Ensenhament e eri non plantege cap de problèma. Qu'ei un aunor. En Algèria, jos era tirania de Houari Boumédiène auer un petit bocin de papèr tamb ua soleta letra der alfabet *tifinah* implicaue anar dirèctament tara preson, tamb tortura assegurada. Eth mèn amic Ferhat Mehenni siguec arrestat catorze viatges. En Marròc d'aué, segontes eth vigent *dahir* 1.96.97, ei proïbit méter as mainatges molti nòms en lengua *tamazight* e açò tamb eth cinic argument (citi era lei) de "non crear ua menaça contra es costums sociaus o era seguretat nacionau". Maugrat açò, è molta mès esperança ena nacion *amazigh* que pas ena catalana. En Marròc, e tanben ena complicada escadença algeriana, era sua força ei creishenta. Es tres granes federacions d'associacions culturaus *imazighen* deth Marròc (en Rif, en Baish Atles e en Naut Atles) son entitats modeliques amiades per personas qu'admiri. Qu'eth nau rei age trigat coma portaveu un reputat militant culturau *amazigh* ei tanben ua esperança. Per tot eth mon (especialament en Olanda e enes Estats

Units) eth Congrès Mondial Amazigh hè un gran trabalh. Amassa tamb er ensenhament en Belgica, Olanda e Alemanha, açò preocupe a quauqui consuls que pòrten eth relòtge en ua ora que lèu cambiarà. Aguesti favorissen er arab com es consuls espanhòls eth castelhan. Atau s'explique era inefabla decision dera Generalitat. Toti es *imazighen* arregraisson era sensibilitat des govèrns d'Olanda, Belgica e Alemanha. Era actitud d'aguesti jògue non sonque a favor dera sua identitat nacionau e era des sòns hilhs, senon tanben coma exemple entara pluralitat culturau e nacionau que, sens dobte, un dia d'impausarà en Magrib, en un encastre democratic aué inexistent. Per ara eth Govèrn catalan non i a contribuït bric. O dilhèu ac hè en sentit contrari. Inconsciència? Insensibilitat? Er actuaal conselhèr d'Ensenhament carrega maus encara entà esclarir dera alavetz Conselheria de Comèrc e Torisme? Totun, tot amassa servís entà distingir eth particularisme catalan (ei a dider pensar, e encara, ena pròpria identitat) deth nacionalisme, mès e mès estranh ara Generalitat, qu'implique ua vedença deth mon solidària e coerenta.

Alfons Quintà
Avocat e periodista
Avui, 31/8/1999

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companyns.
Editèr ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirenèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es
Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.